

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

Orgaan van de

Nederlandsche Boschbouwvereniging

Oprichter Dr. J. R. Beveraluis

6e Jaargang

No. 6

Juni 1933

Oorspronkelijke Bijdragen

DE HOOGVELUWE

De rede van W. H. de Beaufort met enkele opmerkingen
door A. TE WECHEL.

Op 16 Mei j.l. was de Nederlandsche Pers te gast bij de Commissie tot Stichting van een Nationaal Park (Voorzitter Jhr. van Tets van Goidschalxoord), teneinde nader ingelicht te worden over de plannen der Commissie en om rondgeleid te worden over terreinen van het landgoed de „Hooge Veluwe”. Ook de redactie van het Nederlandsch Boschbouw-tijdschrift ontving een uitnodiging voor dezen dag en ondergeteekende heeft gaarne aan die uitnodiging gevolg gegeven. Nadat de gasten aan het station te Ede waren samengekomen ging de tocht met 17 auto's naar het jachthuis St. Hubertus, waar de vertegenwoordigers van dagbladen en periodieken door den Voorzitter welkom werden geheeten en waar een uiteenzetting werd gegeven van de plannen van de Commissie, die overigens in hoofdzaak reeds bekend waren uit de Nota van Wijziging op de Wet tot steun aan de boomkweekers (opgenomen op bldz. 175—177 van dit tijdschrift, Meinummer van dit jaar).

Na van den welkomstgroet van den Voorzitter de heer W. H. de Beaufort het woord tot het uitspreken van een rede, welke hier in extenso moge volgen :

„Er ligt midden en hoog op de Veluwe een enorm „complex van heide en bosch dat, als het in het „bezit ware geweest van het Rijk, zou zijn geweest „een van de mooiste Natuurmonumenten, die men „zich kan denken!”

„Zoo sprak, doelende op de „Hooge Veluwe”, de schrijver van het alom bekende werk : „Van ons kleine Land en zijn groote Schoonheid”, bij de behandeling van de Natuurschoonwet in de Eerste Kamer (14 Maart 1928) en hij voegt er aan toe, dat het feit, dat dit enorm bezit in handen van één particulier kon komen, tot bewijs kon strekken, van een der vele gelegenheden, „die verwaarloosd zijn geworden, om voor het Nederlandsche Volk werkelijk grootsche Natuurmonumenten te bewaren”.

En de toenmalige Minister van Binnenlandsche Zaken en

Landbouw Mr. J. B. Kan, moest in antwoord daarop de verzuchting doen hooren: „Wanneer de Staat in zóó goeden doen was, dat hij er aan zou kunnen denken, bijv. een landgoed, als de geachte afgevaardigde heeft genoemd, de „Hooge Veluwe” te koopen, dan zouden wij een heel eind verder zijn, maar de geachte afgevaardigde zal uit veel, dat is voorgevallen, hebben bespeurd, dat de waarde van dit landgoed zóó hoog wordt aangeslagen, dat het ver buiten het bereik van den Staat valt”.

En ziet, juist vijf jaren later hebben de gevolgen der wereldcrisis dit mogelijk gemaakt, en deze vrome wensch, voor naar verhouding geringe offers, binnen het bereik van den Staat gebracht.

Wij meenen, dames en heeren, dat wij ons, zoo wij het heden opnemen voor het ongemeen Natuurschoon van de „Hooge Veluwe” met het Eerste Kamerlid P o l a k en den Oud-Minister Kan, in goed gezelschap bevinden.

Dit natuurschoon is inderdaad van zeer bijzonderen aard, omdat in het groote complex, dat de „Hooge Veluwe” omvat, reservaten van werkelijk woeste verlatenheid en in zoodanige uitgestrektheid worden aangetroffen, dat men met recht van monumenten spreken kan!

Doch er is méér dan dit, wat ons hier boeit!

Om U duidelijk te maken wat de „Hooge Veluwe” biedt, moeten wij dieper op het wezen van dit schier ontmetelijk landgoed — voor onze Nederlandsche verhoudingen althans — ingaan en U in korte woorden en zoo goed wij kunnen, de gedachte ontwikkelen, die aan deze schepping ten grondslag ligt!

Wij allen weten uit onze geschiedenis, hoe zich in tijden van bloei met name de Hollandsche kooplieden tot ontspanning uitleefden, in een weelderig buitengoed, dat hun stempel dragen moest. Ja een zekere wedijver op dit gebied deed lustoorden ontstaan, waarvan men nog heden ten dage de helaas veelal berooide overblijfselen, van naam althans, kent!

Het verheerlijkt „Kennemerland”, de Vechtstroom met zijn „Ministenhemel”, de „Stichtsche Lustwarande” zijn er de voorbeelden van.

Welnu, geheel diezelfde drijfveeren hebben een koopmanschap uit het begin der 20ste eeuw — een ongemeen bloeitijdperk onzer samenleving — geleid, toen zij hier in de verlatenheid der woeste Veluwe, hun lusthof gingen scheppen.

Door alles wat gij hier op dit landgoed te samen vindt, strengelt zich als een verbindend snoer, de leidende gedachte om in elke uiting van menschelijk kunnen, van persoonlijke levensbehoefte, als het ware een „neerslag” te geven van het beschavingspeil onzer huidige samenleving.

De idealen, die men zich stelde op het gebied van bui-

tenleven van recreatie in de natuur — typisch voor den tegenwoordigen tijd — maar ook van tuin- en bosch- en parkaanleg, van bouwkunst en beeldende kunsten, wilde men hier te samen brengen en om zich heen weten, om ten slotte zich zelve op te bouwen, aan alles wat daarin veredelend op ons inwerkt.

Uitgaande van die gedachte kan men op de „Hooge Veluwe” groote schakeering van levensuitingen verwachten, die men er ook werkelijk aantreft, en die, los van de vraag of ze ook ons persoonlijk ideaal benaderen, tot ons spreken, omdat, op elk gebied meesters van den eersten rang aan het woord zijn.

Bouwkunst van een Berlage en — in ontwerp — van een van de Velde, beeldhouwwerk van een Mendes da Costa, de schilderkunst van een Vincent van Gogh — om enkele der voornaamsten te noemen — dat alles heeft ons hier wat te zeggen en reikt ver over onzen tijd heen!

Wie deze indrukken, onbevangen op zich laat inwerken, komt tot de overtuiging, dat het menschenkind, hetwelk aan deze grootsche gedachte de geboorte gaf, iets mee heeft gekregen van die Goddelijke gave, welke men „genialiteit” pleegt te noemen.

Zeker — alle menschenwerk is begrensd — ook hier, en bij de beoordeeling is het zoo moeilijk het persoonlijke van het belangenlooze te scheiden, omdat wij nu eenmaal den mensch zoo moeilijk weten te scheiden van zijn idealen.

Wat wij bewonderen in de kooplieden onzer gouden, zal stellig door hunne tijdgenooten, die „de menschen kenden”, anders zijn beoordeeld.

Toch wil pogen U de „Hooge Veluwe” te beschrijven, zooals ik dit stuk Vaderlandsche bodem onbevangen poog te zien — los van welke bijkomstigheden ook!

Wij bevinden ons hier in het jachthuis St. Hubertus, bouwwerk van Berlage, dat zijn meesterschap in het verwerken van den Nederlandschen baksteen verraadt. Huis en hof zijn doortrokken van de symboliek der St. Hubertussage.

De sage van den onverschrokken jager, beheerscht door wereldzin en jachtpassie, die op den Goeden Vrijdag ter jacht gaande, den witten hertebok ontmoet, met stralend kruis in het machtig gewei..... wat hem tot inkeer brengt.

Ook het leven van onzen tijd en zeer zeker het koopmansleven, is een jagen en jachten, van de eene beslommering in de andere. Gelukkig wien te eeniger tijd de oogen open gaan voor hooger aspiraties, wie dit leven weet te beheerschen met ingetogenheid.

Daarginds, in de wereld, de jacht — hier de rust.

Van die verheven rust willen ook park en bosch en water-

partijen spreken; — daar buiten — verder af ligt de wildernis, daar meten zich jager en hertebok, wie de listigste is. Hier noodt alles tot gepeis, tot bespiegeling, tot inkeer: het stille boschpad, de wuivende dennen, waarin sporadisch een vogelstem weerklinkt. Wat verder, tuurt in de eenzaamheid der zand- en heidevlakte de heldenfiguur van Christiaan de Wet, naar den einder — de man in wiens hart grimmige kracht naast teedere liefde woonde, — essentie van den Nederlandschen volksaard.

Onwrikbaar staat de forsche kop en trotseert storm en zandgestuif; symbool van eigen leven en van dat van zoo menig nobel mensch — een eenzame held!

En nog verder ligt onbedwohgen het Veluwsche zand waar eenmaal, blakend in de zon, v. d. Velde's machtige roode zandsteenbouw verrijzen moet, met zijn pylonenvoorhof, waardoor gij zwijgend en ingetogen zult binnengaan tot deze woonstêe der kunst. Mocht de pas-gevierde, zeventig-jarige bouwmeester, zijne schepping hier eerlang aanschouwen! Stil en machtig zal zij domineeren in de verlatenheid der Vale-ouwe!

Klimt straks op den heuveltop!

Overziet en bedenkt dit alles en zegt mij dan of het een „fata morgana” was, die ik U schilderde, dan wel tastbare werkelijkheid, die is of komen moet?

Laat mij thans, aan de hand dezer kaart, U wat zakelijker met de „Hooge Veluwe” bekend mogen maken.

Het ongeveer zes duizend hectare groote landgoed bestaat uit 1700 ha bosch van 20—80-jarigen leeftijd, eveneens \pm 1700 ha stuifzanden, 2400 ha heide en buntsteppe en nog enkele honderden ha bouwland, tuinen, wegen, enz. Het grootste gedeelte is omrasterd, als gevolg van den grofwildstand, welke op een belangrijk gedeelte leeft, terwijl het goed doorkruist wordt door tal van verharde wegen, die het naar meer dan eene zijde doen aansluiten op het algemeen wegnnet.

De gronden zijn echte Veluwsche zanden, al naar hun waterhoudend vermogen, zeer verschillend van kwaliteit, terwijl ook hoogteligging en bijzondere gesteldheid een rol spelen.

De hoogere prae-glaciale gronden dragen ten deele goed groeiend houtgewas, de fluvio-glaciale heuvelmantel, die over de geheele Veluwe zoozeer tot zandverschuiving neigt, vormt er het eigenlijke natuurschoon, om zijn woeste karakter gezocht. Uitgestrekte vlakten, ten deele doorzet met de smeltgeulen van het landijs — waarin wij plaatselijke plassen aantreffen — vormen de aangewezen terreinen, waar landbouw, bosch- en parkaanleg kans van slagen hebben. Een open frissche zandbodem met niet-stagneerend grondwater, maakt er plaatselijk den weelderigen groei mogelijk, die ons

zoo vaak op de Veluwe verbaast — in tegenstelling bijv. met de absoluut waterlooze Utrechtsche heuvelen.

In het noordelijk deel bevindt zich een \pm 700 ha groote boschkern, welke bodem het parkbosch dragen kan, dat onze Nederlandsche kweekers voor oogen zweeft. Het is volstrekt geen utopie hier met de noodige zorg een kleine 300 ha voor parkbosch te kunnen bestemmen, waarin onze siergewassen kleur en schakeering zullen brengen. Werkverschaffing en berging van stadsvuil — zorgen van den huidigen dag — zijn hier om te zetten in ooggenust.

Dat dergelijke gewassen hier „groeien willen” en het ook in een zoo bij uitstek droog voorjaar als wij thans beleven, „uithouden”, zult U straks zien.

Zulk een vlakke van frisschen grondwaterstand, is het terrein om den „Delensche Wasch”, waar men zich het \pm 250 ha groote arboretum denkt. Ook hier zullen de daareven genoemde crisiszorgen gediend kunnen worden en een boom- en heestercollectie kunnen opgroeien, die naast attractie als park, ook hooge waarde uit wetenschappelijk oogpunt kan hebben.

Beide objecten — Parkbosch en Arboretum — waarover straks meer bevoegden dan ik U iets zullen vertellen, zullen verlichting kunnen brengen voor de beproefde boomkweekerij, welke ten onzent van te groot belang is om slachtoffer van de crisis te mogen worden.

Een derde object, dat onze aandacht trekt, is het tot op 8 à 900 ha in te perken wildpark.

Zal het te meer zijn, van dit veelzijdig recreatie-oord een attractie te meer zijn, van belang zal het tevens wezen, hier onze grootste wildevende zoogdieren; herten en reeën voor het nageslacht te bewaren.

Naast deze objecten, bevat dan het landgoed zijn onvolprezen Natuurreservaat van woeste Veluwsche zandverstuiving, waarop hier en daar de stuifdennen (van nature opgeslagen dennen) den verwoeden strijd met de elementen voeren en met de oude eiken- en jeneverbesstruiken de grillige bekleeding van het stuifzand vormen, waarin heide en buntsteppe in welkome afwisseling zijn.

Eindelijk in het zuiden nog een cultuur-bosch: „de Kemperberg”, waaromheen een uitgestrekt woeste-grondenterein, verdere werkverruiming brengende ontginning mogelijk maakt.

Omvat hier het bestaande boschgebied reeds een 600 ha meest dennenbosschen van jongeren leeftijd, door ontginning, noodig voor werkverschaffing, zal deze boschkern tot een 2000 ha uit te breiden zijn, zonder dat de eigenlijke natuurreservaten worden aangetast; terwijl de nieuwere opvattingen in den boschbouw, een bosch van grooter afwisseling beloven.

Dat hier een leer-houtvesterij voor de Wageningsche Hoogeschool te vormen is — een reeds lang gekoesterde wensch — is alweer een factor, die bewijst hoevele mogelijkheden de „Hooge Veluwe” biedt.

Is het logisch, dat dit laatste gebied technisch beheerd worde door het Staatsboschbeheer, eenvoudiger zal dit verdere natuurpark bestierd kunnen worden door eene met Staats-steun werkende Stichting.

Dat het gebied de noodige woningen voor personeel en administratie bevat is een voordeel, evenzeer als de omstandigheid, dat verschillende woningen worden aangetroffen, welke een rendabele exploitatie mogelijk maken.

Ook is het van niet te onderschatten waarde te achten, dat de eigenaren den Staat voorkeur verleenen op enkele het complex omringende gronden, die los er van gelegen zijn en in de toekomst mogelijk bouwterrein zouden kunnen worden; hiermede wel duidelijk makend, dat speculatieve achtergrond hun vreemd is.

In 't hartje van dit groote gebied blijft dan het museum-terrein zijn grootsche toekomst verwachten. De voor dit doel kosteloos toegezegde kunst-collectie vertegenwoordigt een cultureele waarde van den eersten rang.

Hoe vaak betreunden wij, dat kunstschaten van vroeger eeuwen van onzen bodem werden weggevaagd. Hier wordt een kans geboden, als nimmer voorheen, om een tijdperk onzer schilderkunst en der andere beeldende kunsten, voor altijd vast te leggen.

Dan, wij zeiden het reeds, ligt heel het gebied, doorkruist van wegen, die tot bezoek nooden en hetzelfde vergemakkelijken, terwijl de veelzijdigheid van wat hier te genieten valt, stimuleerend op dat bezoek te werken. Het is geen per rijwiel en auto en het steeds toenemend massa-verkeer per autobus, zal dit bezoek „algemeen” kunnen maken.

De „Hooge Veluwe” biedt dan ook alle gelegenheid om te worden een „Nationaal Park”, een recreatie-oord, zooals men het niet beter wenschen kan en zoo wij onzen gezichtseinder nog verder uitbreiden, zien wij in de nabuurschap van dit park met de onvolprezen Veluwe-zoom van Natuurmonumenten, een nationaal bezit van de allergrootste waarde. En wie weet, of niet de tijd kan komen, dat het „Nederlandsche Openlucht-Museum” naar breeder basis zoekend, dan de „Waterige Berg” het bieden kan, als een tweede „Skansen” heengroeit naar de „Hooge Veluwe”.

Nu nog enkele cijfers: Ik zal U niet anders dan met de hoofdzaken vermoeien en ook die nog afgerond vermelden, trouwens den meesten Uwer zullen ze bekend zijn.

Los van het Museum is de prijs, die voor het geheele gebied gevorderd wordt, 1 millioen, op zoodanige voorwaarden te voldoen, dat de contante waarde daarvan op 840 mille

te stellen is, wat per ha uitgedrukt de werkelijk minimale prijs van f 142.— belooft.

Geheel aangelegd en beplant zal deze waarde na vijf jaren een bedrag van f 495.— per ha beduiden, waarbij valt aan te teekenen, dat een belangrijk bedrag der stichtingskosten aan werkverschaffing en boomkwekerij-steun wordt uitgegeven, bedragen die, hoe dan ook, voor deze crisisgevolgen besteed zullen moeten worden.

Laat ons hopen, dat de indrukken, die U heden van de „Hooge Veluwe” zult opdoen, U mogen bevestigen, dat deze bedragen goed en duurzaam besteed zullen zijn, ten bate van het Nederlandsche Volk.

Dit zal, als cultureel bezit van de eerste orde, ook verwacht mogen worden van de $2\frac{1}{4}$ millioen, die de voltooiing van het Museum in den loop der jaren zal vorderen en waarmede eene kunstcollectie, welker waarde op 5 millioen wordt aangeslagen, kosteloos en duurzaam voor het Nederlandsche volk verworven en behouden blijft.

Naast 70 doeken van de klassieke Hollandsche School zal het Museum 1000 stukken van moderne meesters bevatten, daaronder 250 Vincent van Gogh's, naast 275 beeldhouwwerken, tallooze teekeningen en voorwerpen van grafische kunst, porceleinen, antiquiteiten, enz.

De jaarlijksche exploitatie-kosten zullen, hoe belangrijk ook, zoo van park als Museum, zéér beïnvloed worden door het bezoek. Onze verwachting is, dat dit belangrijk zal zijn. De veelzijdigheid van 't geen hier geboden wordt, zal uit binnen- en buitenland bezoekers trekken en de gemakkelijke verkeersmiddelen van dezen tegenwoordigen tijd zullen de mogelijkheid tot bezoek binnen het bereik van een ieder brengen.

Aan kritiek op de plannen ontbreekt het — zooals altoos het geval is — geenszins. Dat is gezond! Elke goede zaak moet deze kunnen doorstaan. Wie echter de „Hooge Veluwe” alleen denkt te kunnen beoordeelen naar het „inktkokerzand”, dat men van den weg af ziet, is even kortzichtig als de man, die van de Weesperpoort naar het Centraal-Station te Amsterdam gespoord is en zich dan niet begrijpen kan, dat men de hoofdstad des lands om haar stede-schoon bewondert!

Dat ons volk behoefte zoude hebben aan andere, elders gelegen recreatie-terreinen, meenen wij te kunnen bestrijden. Zoo ergens, dan ligt hier een recreatie-terrein van zelfs volksopvoedende waarde.

En ten slotte gelooven wij, dat de tijd reeds is aangebrouwen, dat men de Veluwe beschouwen kan als te liggen in 't hartje van Nederland, en duizenden zullen eerlang den weg naar de „Hooge Veluwe” vinden en naar wij vertrouwen, als propagandisten voor dit eenig stukje Vaderland terugkeeren!

Doch genoeg! Reeds veel te lang stelden wij Uw geduld op proef — gij wilt wat zien!

Welnu! Vermeit U dezen dag op de „Hooge Veluwe”, maar en wij U vragen mogen — zij daarbij alle bedenkingen en vooroordeel nu eens opzij!

Weest eens even onbevangen mensch! Doodgewoon menschen en laat de schoonheid van dit landschap op U inwerken.

Verinnigt U met hetgeen natuur en menschegeest hier hebben gewrocht en..... gij zult huiswaarts keeren, vervuld van een stille blijheid, in het bewustzijn Uw leven met onuitwisbare indrukken te hebben verrijkt”.

Ik heb aan deze voortreffelijke rede weinig toe te voegen wat betreft de wenschelijkheid van aankoop van het landgoed door den Staat. Het zou mij trouwens onmogelijk zijn een dergelijke aanbeveling met nog meer enthousiasme in even goed gekozen woorden neer te schrijven. Beter dan de heer de Beaufort het zeide kan het nauwelijks gezegd worden.

Ik wensch hier slechts enkele persoonlijke opmerkingen aan hetgeen in het voorgaande werd betoogd, toe te voegen.

In de eerste plaats dit. De uitgave van f 840.000.— in eens is inderdaad in deze moeilijke tijden een niet onbedenkelijke greep in de staatskas, ook al kan dit bedrag in 25 jaartermijnen betaald worden en ook als men weet, dat dit bedrag minder dan 50 % van de werkelijke waarde van het landgoed bedraagt. Nochthans meen ik, dat men over deze bedenkingen mag heenstappen, mede met het oog op de mogelijkheid van werkverschaffing, die er door geopend wordt. Men bedenke, dat het Staatsboschbeheer in de laatste jaren in Drenthe en Brabant, juist met het oog op werkverschaffing ruim 3000 ha heide moest koopen tegen gemiddeld f 138.— per ha, d.w.z. praktisch tegen denzelfden prijs als thans gemiddeld voor den grond op de Hooge Veluwe moet worden betaald. Tegenover het feit, dat 1700 ha van het landgoed als zandverstuiving niet voor werkverschaffing in aanmerking komt staat dan, dat er ook 1700 ha zijn, waarop 30—80jarig bosch aanwezig is, waarvan de waarde véél hooger is dan f 140.— per ha en waarop werkmogelijkheid ontstaat voor onze boomkweekers en anderen! Aannemende, hetgeen helaas wel onvermijdelijk zal zijn, dat de werkverschaffing nog eenige jaren noodig zal blijken, zullen van de gronden van de Hooge Veluwe ruim 4000 ha daarvoor kunnen dienen en zijn daarvoor zelfs voor een groot gedeelte zeer geschikt.

Een tweede punt, waarop ik de aandacht wil vestigen is de raming van de jaarlijksche kosten van f 70.000.—. Het ware wel zeer gewenscht, indien het belangstellende publiek

hieromtrent wat nader werd ingelicht. Het rapport, waarin de terzake ingestelde ambtelijke commissie (Voorzitter Mr. Dr. A. van Doorninck) tot dit bedrag komt, is voor de leden van de Tweede Kamer ter visie gelegd, maar niet openbaar gemaakt. Men vraagt zich nu af of inderdaad op een zoo groot nadeelig exploitatie-saldo gerekend moet worden, dan wel of er misschien toch een weg te vinden is, waardoor deze periodiek wederkerende uitgave kleiner kan worden, althans in de jaren dat de tijden nog zoo moeilijk zijn. Onder de zoo moeilijke economische verhoudingen van het heden en van de naaste toekomst schijnen mij bedenkingen tegen een jaarlijks' wederkerende uitgave van f 70.000.— veel grooter dan tegen de eenmalige uitgave van f 840.000.— Zonder voldoende kennis van zaken, die den belangstellenden onthouden wordt door niet-openbaarmaking van het rapport, is het echter moeilijk zich een idee te vormen op welke wijze het landgoed behoorlijk in stand gehouden kan worden, zonder dat telken jare in een zoo groot nadeelig-saldo moet worden voorzien. Op het eerste gezicht schijnt het mij echter niet geheel onmogelijk een bekeersvorm te vinden, die minder kostbaar zal blijken te zijn.

Nog op een derde punt zou ik de aandacht willen vestigen, t.w. op den gekozen beheersvorm. De keuze daarvan schijnt mij een zeer gelukkige. Voor zoover het geen boschbedrijf in den eigenlijken zin des woords zal zijn wordt het beheer niet aan het Staatsboschbeheer maar aan een daarvoor in het leven te roepen stichting opgedragen. Om twee redenen acht ik deze oplossing de juiste. In de eerste plaats kan het voor het Staatsboschbeheer niet anders dan van veel belang zijn, indien het zich tot zijn eigenlijke taak, het boschbeheer, blijft beperken. Het beheer van park en gebouwen zal uit den aard der zaak, althans voorloopig, veel geld kosten en het schijnt mij hoogst ongewenscht, dat deze kosten ten laste van het Staatsboschbeheer worden geboekt, waardoor het nadeelige verschil van dezen dienst grooter zou worden en waardoor, wellicht meer nog dan thans, hier naar bezuiniging gestreefd zal worden. Een dergelijke bezuiniging zou dan juist het wezenlijke werk, het boschbeheer, treffen. Maar bovendien acht ik de houtvesters niet in de eerste plaats aangewezen voor parkbeheer, ook al omvat dit park veel bosch.

In de tweede plaats acht ik de vorming van een stichting een gelukkige gedachte omdat het parkbeheer zoo weinig mogelijk ambtelijk, d.w.z. bureaucratisch moet zijn. Het gaat bij zulk een beheer slechts in geringe mate om zuiver reële waarden, veel meer om ideële zaken. Ik geloof niet, dat ik in algemeenen zin den ambtenaren te kort doe, wanneer ik zeg, dat de ambtelijke positie in de meeste gevallen het behartigen van ideële belangen niet gemakkelijk maakt. De

personen, die door een stichting met de dagelijksche werkzaamheden in het nationale park zullen worden belast, kunnen uit den aard der zaak meer naar eigen inzicht werken dan een ambtenaar dat kan. En dit moet als een voordeel worden beschouwd, mits de leiding geheel vrij is in de keuze van die personen en voor aanstelling en ontslag daarvan niet aan ambtelijke normen gebonden is. Ook schijnt mij langs dezen weg een meer doeltreffend financieel beheer mogelijk dan wanneer dit geheel volgens ambtelijke voorschriften moet worden gevoerd.

Dat daarnaast het beheer van het eigenlijke boschgebied door het Staatsboschbeheer zal geschieden schijnt mij zoo juist, dat daarover niet nader behoeft te worden gesproken. Wij hebben een uitstekend ingericht staatsboschbeheer, dat volkomen voor zijn taak berekend is en men kan zich niet anders dan verheugen, dat deze dienst de zorg voor het bosch op zich wil nemen. Dat daardoor een modus te vinden is, waardoor het eindelijk mogelijk wordt aan de Landbouwhoogeschool een leerbosch, of althans een eerste begin daarvoor, ter beschikking te stellen, maakt het nog aantrekkelijker, dat het Staatsboschbeheer hier het heft in handen krijgt. Aan den uitzonderlijken toestand, dat de afdeling Boschbouw van de Landbouwhoogeschool de unieke plaats in de wereld inneemt, dat zij het zonder leerbosch moet stellen, komt dan eindelijk een einde.

Over de vraag of het ontworpen arboretum, in zeer nauwe relatie tot de Landbouwhoogeschool, bij het Staatsboschbeheer of bij de Stichting moet worden ondergebracht, wensch ik mijn oordeel op te schorten tot mij meer bekend zal zijn over de wijze waarop dit arboretum zal worden ingericht en over de keuze van de boomsoorten, die er in zullen worden ondergebracht.

Resumeerende hoop ik, dat de Volksvertegenwoordiging zal stemmen voor aankoop van het landgoed, maar dat, nadat het meergenoemde rapport openbaar zal zijn gemaakt, een weg zal kunnen worden gevonden om de jaarlijksche nadeelige exploitatie-saldi kleiner te doen zijn, dan zij thans zijn geraamd.

Het Museumplan staat m.i. zoo geheel naast het plan van de stichting van een nationaal park, dat het mij beter schijnt in dit verband over den museumbouw in het geheel niet te spreken.